

Т. В. РАДЗІЄВСЬКА

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
м. Київ, Україна.

Електронна пошта: t.v.rad@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-2871-2395>

ТОПОНІМ І ХУДОЖНЄ ТЕКСТОТВОРЕННЯ (на матеріалі прози Юрія Андруховича)

У статті розглядається роль та функції топонімів у творі Юрія Андруховича «Лексикон інтимних міст» (2011), зібранні текстів, які відображають ситуації ознайомлення автора з різними містами Європи, США, Канади, України, Росії. У зв'язку з цим топонімічна лексика твору аналізується в контексті вивчення категорії простору та когнітивних механізмів, зумовлених пізнанням нових просторових об'єктів, зокрема урбаністичних. Це передусім міста та об'єкти, які їх наповнюють — площі, вулиці, парки, будівлі, водойми тощо. Основною функціональною особливістю топонімів та урбанонімів у творі Ю. Андруховича є їх входження до контекстів, що відбивають процеси опанування простору, який раніше не був відомим авторові, та отримання нового досвіду в зв'язку з перебуванням у новому місці. До таких контекстів належать *я*-речення, синтаксичні блоки, породжені операціями порівняння об'єктів, їх зближенням за суміжністю, а також партитивними та асоціативними зв'язками, що мають індивідуальну природу.

Контекстуальний аналіз матеріалу показав, що мовно-ментальні механізми, задіяні в процесах пізнання нового простору, пов'язані з активізацією пам'яті, знань, особистого досвіду, переживань, а їх об'єктами стають не лише позамовні реалії, а й топоніми та урбаноніми, їх звукові, орфографічні, морфоструктурні ознаки. Фіксація вражень від самих назв урбаністичних об'єктів, їхньої внутрішньої форми, звукових образів, асоціацій, що їх вони викликають, утворює окрему текстову підструктуру, яка розглядається як метаонімний складник тексту.

Текстотворення, що фіксує внутрішнє мовлення, асоціативні ряди, перебіг спогадів, вияви попереднього досвіду, значною мірою ґрунтується у цьому випадку на феномені інтроспекції. У зв'язку з цим робиться висновок про доцільність вивчення художнього текстотворення з метою висвітлення мовно-ментальних механізмів, активованих у процесі опанування нового простору.

Ключові слова: топонім, урбанонім, текстотворення, категорія простору, Юрій Андрухович

Проблема розгляду й вивчення функціонування топонімів та урбанонімів у різних дискурсах, які співвідносяться з різними сферами людської діяльності, поки що не отримала у мовознавчих студіях належної уваги. Між тим аналіз ролі, статусу, функцій цих одиниць у різних дискурсивних середовищах дає матеріал для вивчення того, як концептуалізується простір, у якому живе та діє носій мови. Загалом тема «людина і простір, в якому

вона живе» опрацьована в лінгвістиці значно менше, ніж тема «людина і час»: категорія часу була і залишається в центрі уваги лінгвістичних студій, присвячених, зокрема, дієслівній проблематиці, де вона є традиційною й активно розроблялася та розробляється за різними векторами [Русанівський; Логический анализ...]. Категорію простору в мовознавчих працях вивчають здебільшого разом з категорією часу, особливо це стосується етнолінгвістичних досліджень, спрямованих на виявлення специфічних ознак та стереотипів сприйняття просторових об'єктів певною етнолінгвістичною спільнотою [див., напр.: Слухай; Пространство и время...], проте тема простору закономірно актуалізується при дослідженні семантики багатьох дієслів, прислівників, прийменників та прийменникових конструкцій, певних груп іменників, а також комплексу проблем, зумовлених вивченням позиції спостерігача та когнітивної перспективи, категорії дейкисусу тощо [див., напр.: Городенська; Ожоган; Терехова].

Топоніми та урбаноніми давно стали складниками різноманітних дискурсів – наукового (зокрема географічного, історичного, урбаністичного), медійного, біографічного, енциклопедичного, юридичного, довідкового, есеїстичного, художнього, в яких їх функціонування залежить від типу тексту, його інтенціонального складника, семантики та прагматики. Серед них слід виділити художній дискурс: він є й залишається найціннішим джерелом для вивчення теми «людина і простір». У нашому випадку це тема «людина й міський простір», оскільки матеріал дослідження ґрунтується на відомому творі Юрія Андруховича «Лексикон інтимних міст»¹. Це книжка, кожний зі 111 текстів якої присвячено певному місту, в якому опиняється автор.

Особливість збірки Андруховича полягає в тому, що вона дає чимало матеріалу для спостережень над сприйняттям людиною не «свого» і «чужого» простору, а простору нового, такого, який стає об'єктом опанування. Узагалі пізнання нового простору не можна вважати «лінійним» або одновимірним процесом, навпаки, воно залежить як від самого простору й суб'єкта пізнання, так і від його цілей. У ситуації, коли дослідник-географ опиняється у новому природному просторі з метою опису місцевості, ландшафту, укладання географічних карт тощо, пізнання визначається саме цією метою, так само як в іншій подібній ситуації — для вивчення флори й фауни (або конкретного виду тварин), корисних копалин, археологічної специфіки території — пізнання набуватиме інших ознак. Процес дослідження не природного, а урбаністичного простору може мати безліч аспектів — культурологічний, топографічний, вітально-гедоністичний (наприклад, з метою «вбити час», «змінити обстановку», відпочити), науковий тощо. Особливий характер притаманний і потраплянню до просторів, не відомих людині (ситуації подорожей першовідкривачів — Колумба, Магеллана та інших, сучасні польоти на Місяць, у космос і под.). Процеси пізнання простору в подібних та багатьох інших ситуаціях набувають конкретно-ситуативних форм, які об'єктивуються в мовленні, породжують семантичні зрушення, нові синтаксичні конструкції. Водночас мовні засоби в їх функціонуванні в різних дискурсах відображають також процеси «вторинного пізнання» простору, коли, напри-

¹ Андрухович Ю. Лексикон інтимних міст. Довільний посібник з геопоетики та космополітики. Київ : Meridian Czernowitz, Майстер книг, 2011. 480 с.

клад, певні назви зазнають переосмислення, модифікації, зміни, отримують певні конотативні нашарування [Гріччина; Тараненко 2007; Тараненко 2010].

Зібрані в книжці Ю. Андруховича тексти розкривають географію мандрів автора з 90-х років до року видання твору (2011р.), вона охоплює десятки міст, переважно європейського ареалу, і демонструє, що ці мандри є для автора не лише системним явищем у його житті, зумовленим внутрішнім імперативом, бажанням бачити й пізнавати все нові й нові урбаністичні простори, а й джерелом вражень та емоцій, які стають чинниками текстотворення.

У книжці в різних нарисах виникає тема співвідношення між часом, «відведеним» на життя, що мислиться як простір, який може бути заповнений мандрами та знайомством з різними містами, і самим процесом опанування нового урбаністичного об'єкта. Причому це співвідношення тлумачиться неоднаково й доволі непослідовно, у чому можна вбачати специфіку художнього дискурсу, який фіксує зміну настроїв, відчуттів авторського ЕГО, які примхливо, зигзагоподібно скеровують текст то в одному, то в іншому річищі. Так, в одному місці ми стикаємося з констатацією диспропорції між віком автора (кількістю років) та його незнайомством з певним містом, з певним урбаністичним простором, і ця диспропорція тлумачиться як екзистенційна аномалія: «Я прожив на цьому світі аж тридцять дев'ять років, перш ніж одного дня потрапив до *Будапешта*. Це зовсім нікуди не годилося — стільки прожити, а в *Будапешті* так і не побувати. Ані в *Буді*, ані в *Обуді*, ані навіть у *Пешті* <...>. Як можна було настільки довго і вперто ігнорувати це місто з Дунаєм посередині!» (с. 58)². Інший простір, до якого автор взагалі не потрапляв, тлумачиться як віртуальний, проте стає об'єктом, що дає імпульс для написання тексту, хоч і незначного обсягу (лише один абзац з чотирьох речень): «Це трохи дивно: з усіх Вічних Міст нашого світу я не бував лише в *Єрусалимі*. Тож хай він тим часом залишається й далі недосяжним пунктом особливого призначення. У мене ще ціла вічність на те, щоб у ньому побувати. Та я в ньому все одно буваю — завжди, коли намагаюсь молитися» (с. 153).

Емоційні стани, думки, фрагменти міркувань, спонтанні інтелектуальні реакції, враження, що виникають у зв'язку з перебуванням у новому для автора просторі, утворюють основний контент авторського дискурсу, у якому помітне місце займають *я*-речення: «Останнього *я* в ті часи не любив» (с. 21). «Натомість у готелі «Три Маври» *я* зупинюся щойно через п'ятнадцять років, і єдиною мотивацією для цього стане Бертольд Брехт, якого *я* встигну запознати, особливо за його цинізм. Проте для цього *я* спершу сам повинен стати цинічним, а це довгий і звивистий шлях» (с. 21). «*Я* навіть не вдавав — *я* справді не розумів» (с. 21). «*Я* дещо зле орієнтуюсь у варшавській топографії» (с. 65). «Мабуть, через те, що у Варшаві *я* ніколи не ходив з мапою, *мені* переважно не вдається вмити уявити собі, де в ній що» (с. 65). Це висловлення, у фокусі яких — автор у своїх різних іпостасях, його дії, думки, стани, що відбивається в широкому використанні займенникових форм першої особи (*я, мені, для мене*), а також типове вживання

² Фрагменти з твору Ю. Андруховича подано зі збереженням особливостей авторського написання топонімів та урбанонімів (у дужках зазначаємо сторінку цитованого фрагмента).

займенника *Я* на початку речення: «Я дивувався, як це взагалі можливо — в комуністичній країні вулиця Вашингтона!» (с. 67). Текстовий компонент, що складається з цих речень, утворює, безперечно, домінанту всього твору, ставлячи в центрі оповідної структури фігуру суб'єкта, який у процесі пізнання нових просторів розширює свій досвід і формує новий.

Авторське сприйняття природно спирається на попередній досвід, що час від часу породжує синтаксичні структури, які ґрунтуються на порівнянні нових для автора урбаністичних об'єктів з містами Західної України — Дрогобичем, Коломисю, Івано-Франківськом: «На якусь мить *Антверпен* видався мені *Дрогобичем* — звісно, дещо чистішим» (с. 19), «Чорт забирай — та вона (Гуадалахара. — *Т.Р.*), виявляється, принаймні років на сто давніша від *Франіка!*» (с. 111), «Якщо хтось бажає знати, як виглядала місцева людність у старих середмістях *Коломій*, *Болехова* чи згаданого вже *Дрогобича* всього лише сто років тому, хай поїде до Антверпена, алмазної столиці Заходу» (с. 19), «Я ніколи в житті не вів щоденника. У Берліні я не вів його так само, як і у Львові, Москві чи *Франіку*» (с. 39). Апеляція до досвіду життя у рідних авторові містах, місцях, місцинах так чи інакше присутня в різних висловленнях: цей досвід актуалізується в операціях зіставлення нових і старих предметів простору, де він формує точки відліку в перцептивній площині та впливає на кут бачення об'єкта, його оцінювання, інтерпретацію, загальне сприйняття.

Топонім та урбанонім стають для автора імпульсом, який стимулює роботу пам'яті, згадування та пригадування, пошук певної інформації у надрах пам'яті як бази знань, коли активізується процес, зумовлений різноманітними ментальними операціями — зближенням об'єктів за суміжністю, за подібністю, за партитивними чи асоціативними зв'язками, за імплікаціями та будь-якими іншими відношеннями. Різноманіття ментальних дій корелює з різноманіттям прийомів мовної техніки. Щодо цього показовим можна вважати один з фрагментів нарису, присвяченого австрійському місту Грац.

Імпульс, отриманий із зовнішнього середовища, відображений синтаксичною структурою з нормативним «підручниковим» порядком слів: «У своєму квитку я спочатку прочитав “ВІДЕНЬ ШВЕХАТ”, а потім “ГРАЦ ТАЛЕРГОФ”» (с. 108). Подальший розвиток тексту визначається доволі лаконічними синтаксичними утвореннями, спрямованими на «порційне» подання інформації щодо серії ментальних дій: «Мені це щось казало, ця назва леговища. Але я не надто на ній зосереджувався. Мене куди більше цікавило як складеться доля ОК <...>» (с. 108). У цьому процесі відбувається перемикання об'єктів, на яких поперемінно зосереджується увага наратора, який у своїй мовленнєвій діяльності переходить до емоційно-оцінної площини, що відбувається і в лексиці, і в синтаксисі: 1) «Але саме в ці дні вона, курва, страйкує», 2) «На якусь мить я став зятим ворогом профспілкового і страйкового руху: їм би нашу зарплатню і взагалі — якого дідька так біситися з жиру!» (с. 108). Відображення потоку свідомості повертає текст до топоніма *Талергоф* та пов'язаних з ним асоціацій, оформлених переважно номінативними синтаксичними одиницями: «Тим часом назва “*Талергоф*” усе одно звідкись вилазила і, попри Австрійську федеральну залізницю, також непокоїла. *Талергоф*? Ну так, Перша світова війна — це поза всякими сумнівами. Але що саме? Якась вирішальна битва і як завжди, без переможців?» (с. 109). Зигзагоподібний хід думок виявляється у зміні тематичного ком-

понента висловів: він, як маятник, коливається між топонімом *Талергоф* з його асоціаціями та бажанням зустрітися з ОК (неідентифікована в тексті дівчина). Нарешті, низка асоціативних ходів актуалізує в процесі згадування візит на кладовище та напис з топонімом *Талергоф*: «Тоді ж я надивав той пам'ятний знак (чорний мармур?) з архаїчним написом “Жертвамъ Талергофа. 1914 – 1918. Галицкая Русь”. Якись росіяни, подумалося мені. Бо звідки б ще взявся той твердий знак? Це могли бути вояки царської армії, полегли в якійсь особливо кривавій різанині. Їх убивали, й вони вбивали — на війні як на війні. Але чому їхні останки було завезено аж сюди, до Львова? І де той *Талергоф*?» (с. 109). Як імплікація з вищевикладеного виглядає фінал цього фрагмента: «І от виявилось, що тепер він став летописцем на передмістях Граца» (с. 109).

Однак не лише події, що сталися під час перебування в певному урбаністичному просторі, дають імпульс текстотворенню. Часто сама назва міста (іноді – вулиць, площ, місцин і под.) виявляється джерелом, що породжує метадискурс, точніше, метаонімний складник тексту. Його утворюють одиниці різного типу за своєю синтаксичною будовою: як окремі міжфразові єдності (висловлення, що складаються формально з кількох речень), так і окремі речення та їх фрагменти, наприклад парентетичні.

Ці одиниці виникають завдяки мовній грі на альтернативних назвах одного об'єкта. Так, у нарисі про Брюссель назва площі, історично пов'язаної з ринком, відтворюється в українській транслітерації різними європейськими мовами: «Ми опинилися на *Grote Markt* (пардон, на *Гран Пляс*) десь близько полудня» (с. 55). Ці назви подаються як функціонально рівноправні, проте сам автор надає перевагу варіанту германського походження: «Жодного німця на весь *Grote Markt*» (с. 55). Сам факт номінативного варіювання при функціонуванні подібних одиниць, зокрема і міжмовного, стимулює дискусії щодо написання, вимови назви певного міста, обговорення її походження, подібності до інших топонімів, її відтворення українською або іншими мовами: «*Aarau* лежить в *Aartau* над річкою *Aarou*. Це означає, що *Aarau* лежить у Центральній Швейцарії, в кантоні *Aartau*, недалеко містечка *Аарбург*. У цій книжці *Aarau* зовсім не було б, якби його назва не починалася фантастично-алеманським подвоєним “а”. Чи, може, все-таки не алеманським, а кельтським? Я відкриваю рота і вимовляю “*Aarau*”, якомога довше розтягуючи це задоволення від *aa*» (с. 16). Завершується цей пасаж, присвячений урбаноніму, так: «Однак я не поїхав, бо перевіряв написання, і виявилось, що то вже не *Aarhus*, а *Arhus*, до того ж нашими літерами це передається як *Орхус*» (с. 16).

Міркування, що ґрунтуються на словесних асоціаціях, звуковій подібності, енциклопедичних зв'язках, які виникають завдяки актуалізованім асоціативним рядам з коливаннями від звукового образу слова до позначуваного об'єкта та орфографічних особливостей топоніма, створюють «нарatively розхитаний» виклад, присвячений іншому місту, назва якого починається з букви «а» — місту Аугсбург / Авґсбург (у назві нариса автор подає два варіанти написання): «Ми вилітали. *Ausflug* римувалося з *Augsburg*. Він був останнім на виліт і тому жакливим. Він у цьому, звичайно, ніяк не винен. У цьому взагалі ніхто не винен, тим більше імператор Август, який його заснував. Саме так — Октавіан Август, перший імператор Риму. Відтепер я писатиму назву цього міста як “*Авґсбург*”» (с. 21).

Доволі показовим для нарисів є явище мовної гри з адресатом, коли наратор «відкриває карти» і домовляється з читачем про певне нестандартне позначення топографічного об'єкта. Це стосується насамперед позначень реалій, які належать близьким авторові культурам — німецькій та польській, а також і деяким іншим. Так, чимало фрагментів різних нарисів порушують тему транслітерації німецького топоніма зі збереженням автентичного звукового образу слова. (Це ще раз доводить тезу про тісний зв'язок одиниці ідентифікаційного типу зі своїм денотатом.) Напр.: «Місто *Базель* я люблю зокрема й за те, що воно лежить на Райні. У нас його переважно називають Рейном, але це все одно, що казати “ейн-цвей-дрей” або “хендехох”. Отже, домовимося, що ту річку зовуть *Райном*, а не *Рейном*» (с. 26), «Того найпершого разу в *Гайдельберзі* Ганс мене запитав, чи я знаю, хто такий Стефан Георге» (с. 96). Те саме стосується вживаних у різних нарисах урбанонімів, зокрема годонімів: *уздовж Алей Єрозолімських*, (с. 68), *десь на Длугому Таргу* (с.103), *Длуге Побжеже* (с.104). «У Мюнхені ми висідали не на Головному (*Гауптбангоф*) вокзалі, на (*Остбангоф*) Східному» (с. 310), «В Оломоуці, на вулиці *Првнї Має*, 8 міститься одна з них. Її споконвічне офіційне ім'я “При Музеї” (там справді поруч якийсь музей), а неофіційне — “*Понорка*”, тобто по нашому “*Підводний човен*” або ж “*Субмарина*”» (с. 332).

Таким чином, не лише враження від перебування в новому просторі, а разом з ними нюанси когнітивних процесів при сприйнятті об'єктів, людей, явищ, які наповнюють цей новий простір, стають джерелом, що імплікує текстотворення, доволі часто зосереджене на фіксації внутрішнього мовлення, потоку свідомості, асоціативних рядів, спогадів, актуалізації певної інформації, отриманої колись раніше. Сама мовна субстанція — нова чи не нова — також дає імпульс для фіксації власних асоціацій, фрагментів «мисленнєвих кроків», що знаходить відображення в парцельованому синтаксисі, нестандартному порядку слів та міжфразових зв'язків, які загалом відображають структури так званого «спонтанного синтаксису».

У тексті Юрія Андруховича, який представляє сучасний український художній дискурс, топоніми та урбаноніми вбудовуються в складні семантико-синтаксичні блоки, що відображають тонкі мовно-ментальні механізми опанування нового урбаністичного простору. Наратор, створюючи оповідь, фіксує рухи свого внутрішнього «я», фактично вдається до інтроспекції, яка матеріалізується текстом. Саме цим цей матеріал особливо цінний для лінгвіста, увага якого в даному випадку спрямована на об'єкт, недоступний для зовнішнього спостереження й фіксації. У розглянутому тексті ці механізми пов'язані з активізацією пам'яті, знань, досвіду індивіда, емоцій, переживань, спостережень, об'єктами яких стають не лише позамовні реалії та події, а й топоніми та урбаноніми — в тому числі як одиниці лексичних систем різних мов у процесі міжмовної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

- Городенська К. Г. Синтаксичні позиції ступеньованих прислівників з первинною локативною семантикою. *Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Серія 10. Вип.2. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. С. 6–11.
- Гріччина А. В. Урбаноніміка як галузь сучасних топонімічних досліджень. *Лінгвістичні дослідження*. 2017. Вип. 45. С. 3–8.

- Логический анализ языка: Язык и время / под ред. Н. Д. Арутюновой, Т. Е. Янко. Москва : Индрик, 1997. 352 с.
- Ожоган В. М. Локативні й темпоральні синтаксеми займенникового типу в структурі речення. *Наук. зап. Кіровоград. держ. пед. ун-ту ім. В. Винниченка. Філол. науки*. Кіровоград, 2008. Вип. 80. С. 84–94.
- Пространство и время в языке и культуре / под ред. С. М. Толстой. Москва : Индрик, 2011. 368 с.
- Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ : Наук. думка, 1971. 313 с.
- Слухай Н. В. Етноконцепти та міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології. Київ : Вид-во КНУ, 2005. 167 с.
- Тараненко О. О. На теми сучасної української ономастики. *Мовознавство*. 2007. №1. С. 6–22.
- Тараненко О. О. На теми сучасного українського ономастикону: тенденції конотативних нашарувань. *Мовознавство*. 2010. №1. С. 14–36.
- Терехова С. І. Система просторових, часових та особових координат у їх мовній реалізації (на матеріалі української, російської та англійської мов) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук. Київ, 2009. 32 с.

REFERENCES

- Hrichchina A. V. (2017). Urbanonimika yak haluz' suchasnyh toponimichnyh doslidzhen'. *Lingvistychni doslidzhennia*, (45), 3–8. [In Ukrainian].
- Horodenska K. H. (2006). Syntaksychni pozytsii stupeniiovanyh pryslivnykyv z pervynnoyu lokatyvnoyu semantykoyu. *Naukovyi chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova. Ser.10*, (2), 6–11. [In Ukrainian].
- Logicheskii analiz yazyka: yazyk i vremena (1997) / pod red. N. D. Arutiunova, T. Ye. Yanko. Moskva : Indrik. [In Russian].
- Ozhohan V. M. (2008). Lokatyvni i temporal'ni syntaksemy zaimennykovoho typu v strukturі rechennya. *Naukovi zapysky Kirovograds'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. V. Vinnichenka. Filolohichni nauky*, (80), 84–94. [In Ukrainian].
- Prostranstvo i vremena v iazyke i culture (2011) / pod. red. S. M. Tolstoy. Moskva : Indrik. [In Russian].
- Rusanivskii V. M. (1971). Struktura ukrainskoho dieslova. Kyiv : Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Sluhai N. V. (2005). Etnokontsepty ta mifologia skhidnyh slovyan v aspekti lingvokulturologii. Kyiv : Vydavnytstvo KNU. [In Ukrainian].
- Taranenko O. O. (2007). Na temy suchasnoi ukrains'koi onomastyky. *Movoznavstvo*, (1), 6–22. [In Ukrainian].
- Taranenko O. O. (2010). Na temy suchasnoho ukrains'koho onomastykonu: tendentsii konnotatyvnyh nasharuvan'. *Movoznavstvo*, (1), 14–36. [In Ukrainian].
- Tieriekhova S. I. (2009). Systema prostоровykh, chasovykh ta osobovykh koordynat u ih movnii realizatsii (na materialii ukrains'koi, rosiis'koi ta angliis'koi mov) : abstract of Doct. of Philol. Sc. dissertation. Kyiv. [In Ukrainian].

T. V. RADZHEVSKA

O. O. Potebnya Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine

E-mail: t.v.rad@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2871-2395>

TOPONYMS AND ARTISTIC TEXT FORMATION (based on the prose of Yurii Andrukhovych)

The article examines the role and functions of toponyms in the work of Yurii Andrukhovich «Lexicon of Intimate Cities» (2011), a collection of texts that reflect the author's acquaintance with various cities and towns of Europe, USA, Canada, Ukraine, Russia. In this regard, the toponymic vocabulary is considered in the context of studying the category of space and linguo-mental mechanisms due to the cognition of new spatial objects, in this case, urban ones. First of all, these are cities and the objects that fill them – squares, streets, parks, buildings, reservoirs, etc. The main functional feature of toponyms and urbanonyms in Andrukhovych's work is their entry into contexts that reflect the processes of mastering a space that was not previously known to the author, and acquiring new experience in a new place. Such contexts include *I*-sentences, syntactic blocks that are generated by object comparison operations, their convergence by adjacency, as well as partitive and associative links that are of an individual nature.

Contextual analysis showed that the linguo-mental mechanisms involved in the processes of cognition of a new space correlate with the activation of memory, knowledge, personal experience, and feelings. Their objects are not only extra-linguistic realities, but also toponyms and urbanonyms, their sound, spelling, morphostructural features. Fixation of impressions from the names of urban objects themselves, their internal form, sound images, associations that they cause, creates a separate textual substructure, which is considered as a meta-onymic component of the text.

Text formation, which captures inner speech, the associative series, the course of memories, manifestations of previous experience, is largely based in this case on the introspection. In this regard, a conclusion is made about the expediency of studying artistic text formation for the purpose of highlighting the linguo-mental mechanisms activated in the process of mastering a new space.

Keywords: toponym, urbanonym, text formation, category of space, Yurii Andrukhovich.

Дата надходження до редакції — 27.04.2022

Дата затвердження редакцією — 03.05.2022